UITTREKSEL

VAN DE

GEBODEN DER ISRAËLITISCHE GODSDIENST,

NAAR

MAIMONIDES,

DOOR

S. E. HEIGMANS,

Hoofd-Onderwijzer der NEDERLANDSCHE ISRAËLITISCHE GODSDIENSTIGE ARMENSCHOOL *en Geadmitteerd Schoolhouder te Amsterdam.*

Met Rabbinale Goedkeuring.

Tweede veel verbeterde Druk.

Te Amsterdam,

TER BOEKDRUKKERIJ VAN

I. LEVISSON, FIRMA D. PROOPS Jz.

Zwanenburgerstraat, P 198.

5615—1855.

GEDRUKT VOOR REKENING VAN DEN SCHRIJVER.

STADTBIBLIOTHEK FRANKFURT a. M.

GOEDKEURING

Van de Wel-Eerwaarde en Zeer Geleerde Heeren, RABBINALE ASSESSOREN der Nederlandsche Israëlitische Hoofd-Synagoge te AMSTERDAM.

Het hiernevensgaande werkje, behelzende eene vertaling van het grootste gedeelte der Zes honderd en dertien Geboden *der Heilige Schrift, naar de volgorde van Maimonides, vervaardigd door den Heer* **S. HEIGMANS**, *Hoofd-Onderwijzer aan de Nederl. Israël. Godsd. Armenschool alhier, is door den Schrijver aan ons vertoond, om, na gedaan onderzoek, onze Goedkeuring te verleenen. De doelmatigheid van een werkje beseffende, waardoor de aankomende Israëlitische jeugd en vooral die van het vrouwelijke geslacht, vroegtijdig in eene zuivere en verstaanbare taal met hare Godsdienst bekend gemaakt wordt, hebben wij hetzelve naauwkeurig in alle godsdienstige opzigten nagezien en met genoegen opgemerkt, dat de vertaler op verschillende plaatsen de noodige uitleggingen van den Talmud (zonder welke mondelijke overlevering geene Israëlitische Godsdienstige leer bestaat) er bij gevoegd heeft. Wij vinden hetzelve dus allezins geschikt, om aan alle Godsdienst-Onderwijzers, mitsgaders aan alle ouders, die hunne kinderen tot Godsdienstige leden der maatschappij zoeken te vormen, te worden aanbevolen.*

Rabbinale Assessoren der Ned. Israël.
Hoofd-Synagoge te AMSTERDAM.

Amsterdam, A. M. 5602. A. J. SUSAN,
B. S. BERENSTEIN.

NB. Eene M achter een gebod staande beteekent, dat dit alleen voor manspersonen, en eene V, dat het alleen voor vrouwen verbindend is.

BERIGT VOOR DEN EERSTEN DRUK.

Eene Voorrede tot dit werkje overbodig zijnde, daar omme-staande Goedkeuring deszelfs doel en bewerking genoegzaam ontwikkelt, zoo zij alleen aan allen, die de behulpzame hand tot de uitgave hebben willen verleenen, inzonderheid, aan den Wel-Eerwaarden Heer Assessor A. J. SUSAN, Eersten Godsdienst-Leeraar aan het Ned. Israël. Seminarium, voor Zijn WEw. medewerking en geleerde aanmerkingen onder het nazien, den hartelijksten dank toegebragt van

den Schrijver.

Ook bij dezen TWEEDEN DRUK is eene Voorrede over bodig, alleen zij aangemerkt, dat, om de eentoonigheid te vermijden, de stijl eenigzins veranderd is, en de in de vorige uitgave ingeslopene drukfeilen verbeterd zijn. Moge aan deze uitgave, hetzelfde gunstige onthaal te beurt vallen, even als zulks aan al des schrijvers uitgegevene werkjes is geschied, dan zoude zijne wensch vervuld zijn.

2. Men moet alle manspersonen besnijden : זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר . *Dit is Mijn verbond, dat gij houden zult, tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u ; om bij u alles wat mannelijk is te besnijden.* (לך לך י"ז י') Dit gebod wordt herhaald : וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ . *Op den achtsten dag zal men het vleesch zijner voorhuid besnijden.* (תזריע י"ב ג') M.

9. Op den dag vóór het Paaschfeest (ערב פסח), twee uren voor den middag, moet men het gedeesemde, uit al de plaatsen die onder ons toezigt staan, wegruimen : אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְּׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם . *Maar op den dag vóór den eersten dag, zult gij het zuurdeeg uit uwe huizen ruimen.* (בא י"ב ט"ו)

10. Men is verpligt op den eersten Paasch-avond, ten minste de hoeveelheid eener olijf, ongedeesemd brood te eten : בָּרִאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת . *In de eerste maand, op den veertienden dag der maand, des avonds, zult gij ongezuurd brood eten.* (שם י"ח)

18. Het mannelijke eerstgeborene van mensch en vee moet men den Eeuwige heiligen : קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא . *Heilig Mij al het eerstgeborene, al wat den moederschoot opent onder de kinderen Israëls, zoo bij mensch als bij vee ; het is Mijn.* [Zijnde onder het vee : het rund, de bok, het lam en de ezel.] (שם י"ג ב') M.

21. Op Paasch-avond moet men zich met zijnen zoon, zijn huisgezin , of zelfs alleen zijnde, over den uittogt van Egypte onderhouden : וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. *Aan uwen zoon zult gij op dien dag te kennen geven, zeggende : Dit geschiedt wegens hetgeen de Eeuwige mij gedaan heeft , toen ik uit Egypte uittrok.* [En wel op denzelfden tijd dat het een pligt is ongezuurd brood te eten. (מכילתא פ' בא כ' י"ז)] (שם ח')

22 en 23. Den eerstgeboren ezel moet men met een lam van den Cohen (כֹּהֵן *Priester*) lossen : וְכָל־פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה. *Alle eerstgeboorte van den ezel zult gij met een lam lossen.* Wil men het niet lossen, moet men het den nek breken : וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ. *Indien gij het echter niet lost zult gij het den nek breken.* (שם י"ג) M.

25. Men moet gelooven , dat er een Eenige God bestaat, Die alles geschapen heeft, alles onderhoudt , alles ziet , Die zelfs de gedachten der menschen kent ; en dat buiten Zijnen wil niets geschied is, niets geschiedt en niets geschieden zal : אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. *Ik ben de Eeuwige, uw God, die u uit Egyptenland, uit het slavenhuis uitgevoerd heb.* (יתרו כ' ב')

31. Den Sabbath moet men, bij deszelfs in- en uitgang heiligen, om de voortreffelijkheid van dien dag boven de werkdagen te erkennen : זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. *Gedenk den Sabbathdag om dien te heiligen.* [Dit geschiedt door den zegen en de heiliging bij den wijn uit te spreken. Bij den ingang heet dit קִדּוּשׁ, en bij den uitgang הַבְדָּלָה (פסחים ק"ו) (1) (שם ה') [נזיר ד' א' ע"א. ברכות ל"ג ב'. סנהדרין ע"ח א'.

33. Zijne ouders, moet men eerbiedigen : כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ. *Eer uwen vader en uwe moeder.* [Men moet hen voeden, kleeden en in hunne behoeften voorzien, hen uit en ingeleiden. (קדושין ל"א ב')] (Ook de grootouders en leermeesters zijn hieronder begrepen.) (שם י"ב)

49. Men moet oppassen, dat men niemand eenig letsel toebrenge, en den overtreder straffen : וְכִי יְרִיבֻן אֲנָשִׁים וכו' *Wanneer mannen met elkander twisten enz.* (משפטים כ"א י"ח)

51 en 55. De dieren moet men zoodanig behoorlijk verzorgen, dat zij geenen mensch of deszelfs bezittingen zouden kun-

(1) Ook moet men ter eere van den Sabbath, lichten aansteken, (hetwelk men aan de vrouwen overlaat. (שבת ל"א)

nen schaden; ook dat zij eens anders veld niet afeten of vertrappen, en den overtreder, wanneer daardoor schade gebeurt, straffen: וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ וכו׳ *Wanneer een os eenen man stoot enz.* כִּי יַבְעֶר־אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת־בְּעִירֹה וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר וכו׳ *Wanneer iemand zijn vee een veld of eenen wijngaard doet afweiden, hij drijft namelijk zijn vee heen en laat het eens anders veld afweiden, enz.* (שם כ"א כ"ה, כ"ב ד׳)

53. Elke plaats van gevaar voor menschen of dieren, bijv. kuilen, putten enz. moet men behoorlijk verzorgen, en den overtreder, bij een ontstaan ongeluk, straffen: וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר וכו׳ *Indien iemand eenen kuil opendekt, enz.* (שם כ"א ל"ג)

56. Men moet oppassen dat door vuur geene schade veroorzaakt worde, en bij overtreding den dader straffen: כִּי תֵצֵא אֵשׁ וכו׳ *Wanneer vuur uitkomt, enz.* (שם כ"ב ה׳)

66. Men is verpligt den hulpbehoevende geld te leenen: אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הֶעָנִי עִמָּךְ. *Als gij aan iemand uit Mijn volk geld leent, namelijk aan den arme, die bij u is.* [Dit gebod van leenen, is meer verpligtend, dan dat van geven. (שם כ"ד)] (שבת י"ג א׳)

78. Bij de beraadslaging over eene zaak, moet men naar de meening der meerderheid beslissen: אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת *Gij zult u naar de meerderheid neigen.* (שם כ"ג ב׳)

80. Een dier dat door zijnen last nedergedrukt wordt, moet men helpen ontladen: כִּי־תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ *Wanneer gij uws vijands ezel onder zijnen last ziet bezwijken,* עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ. *help hem toch.* (שם ה׳) [Hieronder is ook begrepen, dat men de dieren liefderijk behandelen moet, dezelve niet kwellen en ook buiten noodzakelijkheid geen leed aandoen en geen letsel maken mag. (ב"מ ל"ג ב׳)]

85. Op Sabbath moet men van allen arbeid rusten: וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת. *Op den zevenden dag moet gij rusten.* [39 verschillende soorten van arbeid zijn verboden. (שבת ע"ג ע"א)

en 12 maal is het gebod van den Sabbath in de H. W. herhaald.] (שם י"ב) (1)

105. Ieder manspersoon, boven de twintig jaren oud, moet jaarlijks eenen halven sikkel, tot het koopen van algemeene òffers, opbrengen: זֶה יִתְּנוּ כָּל־הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל. *Dit zullen zij geven: ieder, die tot de tellingen overgaat, eenen halven sikkel.* (כי תשא ל׳ י"ג) M. (2)

122. Wanneer men van eene zaak kenn s draagt, moet men voor het geregt getuigenis der waarheid afleggen: וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם־לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. *Wanneer iemand als getuige zoude optreden, over hetgeen hij gezien heeft of anderzins te weten is gekomen; als hij het dan niet te kennen geeft, draagt hij hierdoor eene misdaad.* (ויקרא ה׳ א׳)

129. Eens anders eigendom, dien men denzelven ontnomen heeft, moet men dadelijk teruggeven, en zich stellig voornemen, dergelijke daad nooit weder te doen: וְהֵשִׁיב אֶת־הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל. *Hij zal het geroofde wedergeven* [Als het ontnomene niet meer in wezen is, moet men de waarde er van betalen.] (שם כ"ג)

153. Het vee of wild gedierte dat men eten wil, moet men onderzoeken of hetzelve herkaauwend is en tevens gespletene hoeven heeft: זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ. *Dit is het gedierte, hetwelk gij eten moogt, van al het vier-*

---

(1) Sabbath en Feestdagen nemen eenen aanvang, vóór het invallen van den avond van den vorigen dag, (שבת קי"ה ב׳, יומא פ"א ב׳) en wel op het uur, dat op de werkdagen, het middag-gebed (תפלת מנחה) bepaald is.

(2) Thans is dit gebod vervangen, door jaarlijks omtrent het Poeriem of Loten feest, hetwelk op den 14den der 12de maand [Adar] invalt, zeker hiermede overeenkomend geld in de armen kas te geven, en ook de afdeeling (פרשה) hierover handelende: (שמות ל׳ י׳ א׳ ט"ז), op den Sabbath vóór den eersten Adar voor te lezen. Moetende op Poeriem des avonds en des morgens: מְגִלַּת אֶסְתֵּר voorgelezen worden; de dag vóór Poeriem is een vastendag: תַּעֲנִית אֶסְתֵּר (מגלה ד׳)

voetig gedierte hetwelk op de aarde is : כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ. *Al wat verdeelde hoeven heeft, (waarvan namelijk de hoeven geheel gespleten zijn,) en herkaauwend is onder het gedierte, dat moogt gij eten.* (שמיני י"א ב' ג')

155 Visch, die men eten wil, moet men onderzoeken of dezelve, nog in water zijnde, vinnen en schubben heeft : אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ. *Het volgende moogt gij eten van al wat in het water is : al wat vinnen en schubben heeft in het water, in zeeën of in rivieren, dat moogt gij eten.* (שם ט')

175. Men moet zich ter reiniging, in wel- of stroomend water of in een bad hetwelk niet door menschen gevuld is, het gansche ligchaam baden: וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר. *Hij zal zijn ligchaam in water baden, opdat hij rein zij.* [De hoeveelheid waters op eene plaats ter bading, is 40 סְאָה. *(ongeveer een Ned. Vat.)* (ערובין ד' ב')] (מצורע י"ד ט')

185. De Hoogepriester moet al de dienst op den grooten Verzoendag, zoo als in de H. W. bepaald is, verrigten : בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ. *Met het volgende zal Aäron in het heiligdom komen* (אחרי מות ט"ז ג') (1)

187. Men is verpligt bloed van eenig wild gedierte of gevogelte, dat men geslagt heeft, van onder en boven, met aarde of dergelijke stof te bedekken: אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר. *Die eenig wild, het zij wild gedierte of gevogelte vangt, hetwelk gegeten mag worden, moet van deszelfs bloed laten uitloopen en het met aarde bedekken.* (שם י"ז י"ג)

219. Een kind moet voor zijne ouders ontzag hebben: אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. *Een ieder eerbiedige zijne moeder en zijnen*

---

(1) Daar thans noch hoogepriester, noch tempel noch offer bestaat; is men verpligt, dien dag in de Synagogen, met gebeden en smeekingen door te brengen. [Zie Aanmerkingen op 433.]

vader. [Het mag noch op zijner ouders plaats zitten, noch in derzelver plaats spreken, noch hen tegenspreken. (קידושין ל"א ב')]
(קדשים י"ט ג')

235. Men moet regtvaardig oordeelen, en de daden zijns naasten ten goede uitleggen: בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ *Gij zult uwen evenmensch naar de geregtigheid rigten.* (שם ט"ו)

239. Iemand die zich, hetzij in het godsdienstige of maatschappelijke, niet gedraagt zoo als het behoort, moet men te regt wijzen, en hem zijn slecht gedrag onder het oog brengen: הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עֲמִיתֶךָ. *Gij zult uwen evenmensch, wanneer hij onregt doet, te regt wijzen.* (שם י"ז)

243. Zijnen naasten moet men beminnen, op deszelfs persoon en bezittingen, als op zijne eigene acht geven: וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ *Gij zult uwen naasten beminnen als u zelven.* (שם י"ח)

254. In het Bedehuis moet men zich eerbiedig gedragen, geene ijdele gesprekken houden, noch iets hoegenaamd doen, dat den eerbied zoude storen, en steeds voor oogen houden, dat de heerlijkheid Gods zich aldaar bevindt, en dat God geboden heeft, voor Zijn Heiligdom eerbied te hebben; וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. *Mijn heiligdom zult gij eerbiedigen.* (שם ל')

257 Oude en geleerde menschen moet men eerbiedigen en voor hen opstaan: מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן. *Voor eenen grijsaard zult gij opstaan, en het aanzien eens ouden vereeren.* [Er staat het woord זָקֵן *oude,* dat is: זֶה שֶׁקָּנָה חָכְמָה *die wijsheid bezit*]. (שם ל"ב)

259. Men moet naauwkeurige en regte maten, schalen en gewigten hebben, opdat niemand daardoor bedrogen worde: מֹאזְנֵי צֶדֶק אַבְנֵי צֶדֶק אֵיפַת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם. *Regte weegschalen, regte gewigten, regte droogemaat en regte vochtmaat moet gij hebben.* (שם ל"ו)

264. Een Cohen (כֹּהֵן *Priester*) moet zich verontreinigen aan het lijk zijns vaders, zijner moeder, zijns broeders, zijns

zoons, zijner dochter, zijner ongehuwde zuster of zijner vrouw: כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו. *Alleen aan zijnen nabestaande, die met hem naauw verwant is [d. i. zijne vrouw], aan zijne moeder, zijnen vader, zijnen zoon, zijne dochter of zijnen broeder:* וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא. *Of aan zijne zuster, als zij nog eene maagd is, en bij hem inwoont, dat zij namelijk nog aan geenen man heeft toebehoord: aan haar zal hij zich verontreinigen.* [Hieruit volgt dat ieder over de zeven gemelde aanverwanten, als ook eene vrouw over haren man, den treurtijd moet houden. (מ"ק כ' ב')] (אמור כ"א ב' ג')

269. Bij alle heilige zaken, moet men den Cohen (כֹּהֵן) den voorrang geven: וְקִדַּשְׁתּוֹ. *Gij zult hem heilig houden.* (שם ח) M.

296. Men moet God verheerlijken, zelfs met opoffering van zijn leven: וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. *Dat Ik onder de kinderen Israëls geheiligd worde.* [Men moet zich eerder laten ombrengen dan 1°. afgoden te dienen. 2°. echtbreuk te bedrijven en 3°. bloed te vergieten. (סנהדרין ע"א א')] (שם כ"ב ל"ב)

297 en 300. Op den eersten en zevenden dag, van (חַג הַמַּצּוֹת) *het feest der ongezuurde brooden* (den 15den en 21sten Nissan) moet men van den arbeid rusten: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. *Op den eersten dag zal ulieden eene uitroeping der heiligheid zijn.* בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ. *Op den zevenden dag zal weder uitroeping der heiligheid zijn.* (שם כ"ג ז' ח'). Alleen wat tot bereiding der spijzen dient mag op al de feestdagen verrigt worden: אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם. *echts wat eenen iegelijk tot spijze verstrekt, dit alleen mag ten uwen behoeve verrigt worden* (בא י"ב ט"ז) [De dagen tusschenbeide worden חוֹל הַמּוֹעֵד genaamd, op welke eenige onontbeerlijke arbeid geoorloofd is. (חגיגה י"ח א')] (1)

(1) Volgens de instellingen der Rabbijnen viert men thans feest op den eersten, tweeden, zevenden en achtsten dag, op welke dagen men geenen arbeid mag verrigten. (ביצה ד' ב')

306. Van af den tweeden avond van het Paaschfeest, moet men, dag op dag en week op week, tot 49 dagen, zijnde 7 weken, den עֹמֶר tellen: וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת. *Gij zult tellen van den dag na dien feestdag;* שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה. *Zeven Sabbathweken, volle weken zullen het zijn.* (אמור כ"ג ט"ו) M.

308. Op den vijftigsten dag der telling (den 6den Sivan), welke is (חַג הַשָּׁבֻעוֹת) *het Wekenfeest*, tevens (יוֹם הַבִּכּוּרִים) *de dag der Eerstelingen*, ook (מַתַּן תּוֹרָה) *de verjaardag der wetgeving*, en עֲצֶרֶת genaamd, moet men van den arbeid rusten: וּקְרָאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. *Op denzelfden dag zult gij uitroepen, dat het u eene heilige zamenkomst is.* (שם כ"א) (1)

310. Op den eersten dag der zevende maand (Tisrie), zijnde: (רֹאשׁ הַשָּׁנָה) *Nieuwjaarsdag*, ook (יוֹם הַזִּכָּרוֹן) *dag der herinnering* genaamd, moet men van den arbeid rusten: בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן. *In de zevende maand, op den eersten der maand, zult gij eenen rustdag hebben.* (שם כ"ד) (2)

313. Op den tienden der zevende maand (Tisrie,) zijnde (יוֹם הַכִּפֻּרִים) *de Verzoendag*, moet men vasten: אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם. *Op den tienden dier zevende maand, op welken de dag der verzoening is, zult gij eene uitroeping der heiligheid hebben en vasten.* [Op dien dag is verboden, te eten, te drinken, zich te wasschen, te zalven, lederen schoeisel aan te hebben, en mannen met vrouwen te verkeeren. [יומא ע"ג ב'] (שם כ"ז) (3)

---

(1) Thans viert men dit feest twee achtereenvolgende dagen. *Zie aanmerkingen en noot op* 207 en 300.

(2) Dit feest viert men ook twee dagen; op beide dagen wordt *op de bazuin* geblazen. Zie 207, 300 en 405.

(3) Deze zaken zijn ook verboden den 9den *Ab*, zijnde de verjaardag der verwoesting van Jeruzalem. De andere vastendagen, zijnde: de 17de *Thammoes*, de 3de *Tisrie* en de 10de *Tehbeth*, moet men zich slechts van eten en drinken onthouden, en hiermede eerst beginnen met het aanbreken van den dag. (ר"ה ה"י ב')

317. Op den verzoendag, moet men van allen arbeid rusten: שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם. *Het zij u een voorname rustdag.* [Deze dag is als de Sabbath, zie 85 en 114] (שם ל"ב)

318. Op den vijftienden dag derzelve maand (Tisrie), moet men van den arbeid rusten; dan begint (חַג הַסֻּכּוֹת) *het loofhuttenfeest*, ook (חַג הָאָסִיף) *feest der inzameling* genaamd, hetwelk zeven dagen duurt: בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיְיָ. *Op den vijftienden dag dier zevende maand is het loofhuttenfeest, zeven dagen, ter eere des Eeuwigen:* בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ. *Op den eersten dag is uitroeping der heiligheid.* (שם ל"ד ומ"ה) (1)

321. Op den dag na het loofhuttenfeest, moet men van den arbeid rusten: בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ. *Op den achtsten dag zij u wederom eene uitroeping der heiligheid* (שם ל"ו) (2). [De dagen tusschenbeide, zijn: חוֹל הַמּוֹעֵד, zie 297 en 300].

324. Op den eersten dag van het loofhuttenfeest, moet men nemen: eene (אֶתְרוֹג) Ethrog, Palmtwijgen, Myrthen en Beekwilgen, en daarmede, gedurende de zeven feestdagen, den Eeuwige loven: וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ־עָבֹת וְעַרְבֵי־נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים. *Op den eersten dag zult gij u nemen eene vrucht van den boom Hadar, palmtwijgen, eenen tak van den boom 'Aboth en beekwilgen; en gij zult u vrolijk maken voor den Eeuwige uwen God, zeven dagen.* [Men neemt één (לוּלָב) *Palmtak*, ééne (אֶתְרוֹג) *Ethrog*, drie takken (הֲדַסִּים) *Myrthen* en twee takjes (עַרְבֵי־נַחַל) *Beekwilgen.* (סכה ל"ד)] (שם מ') M.

---

(1) Thans viert men dit feest, twee achtereenvolgende dagen. Zie aanmerkingen en noot op 297 en 300.

(2) Thans viert men ook twee dagen feest, heetende de eerste: (שְׁמִינִי עֲצֶרֶת) *de achtste dag zijnde het slotfeest*, en de tweede: (שִׂמְחַת תּוֹרָה) *vreugde-feest der wet.* Zie 297 en 300.

Den 25sten Kislew is (חֲנֻכָּה) *het inwijdingsfeest*, hetwelk acht dagen duurt, wanneer men alléén verpligt is, elken avond de daartoe bestemde lichten aan te steken. (שבת כ"א) M.

325. Gedurende de zeven feestdagen (318) moet men in loofhutten wonen: בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. *Zeven dagen zult gij in loofhutten wonen*. [Het meest komt het op het dak der hutten aan; hetzelve moet namelijk uit riet, stroo of dergelijke stoffe bestaan. (סכה ו׳ ב׳ רשי׳ בנמ׳ ב׳ א׳)] (שם מ"ב) M.

336. Het regt van koopen en verkoopen, moet men handhaven: וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ. *Wanneer gij aan uwen evenmensch iets verkoopt, of gij koopt iets uit de hand uws evenmenschen.* (בהר כ"ה ט"ו)

364. De begane zonden moet men voor den Eeuwige belijden, er berouw over hebben, en zich voornemen, volstrekt niet weder te zondigen: וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ *Zij zullen hunne zonden, welke zij begaan hebben, belijden* (נשא ה׳ ז׳) [Noch belijdenis, noch berouw, noch de groote Verzoendag, kunnen de zonden die een mensch tegen den anderen begaan heeft, vóór dat deze te vrede gesteld is, uit den weg ruimen. Maar deze moet niet zoo wreed zijn, om den misstap niet te vergeven; hij moet denken, dat hij ook mensch is, en dus ook misdaden kan begaan. (יומא פ"ד א׳)]

378. De Cohaniem (כֹּהֲנִים *Priesters*) moeten alle dagen den zegen over het volk uitspreken: כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. *Zoo zult gij de kinderen Israëls zegenen.* (נשא ו׳ כ"ג) M. (1)

385. Van elk eigen gemengd deeg moet men een stukje afzonderen en het den Cohen geven: רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה. *Als eersteling van uw deeg, zult gij een stuk ter heffing brengen.* [Het deeg waarvan חַלָּה genomen moet worden, moet boven 1 N. Pond 1, 5 Ons wegen (מ׳ חלה)](שלח ט"ו כ׳)(2)

386. Elk manspersoon moet aan de vier hoeken zijns kleeds (צִיצִת *schouwdraden*) hebben: וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת *Zij zullen zich schouwdraden maken* (שם ל"ח) Dit gebod wordt herhaald:

(1) Thans is dit op eenige bijzondere dagen bepaald.
(2) Thans laat men dit *nemen van Chala* aan de vrouwen over en verbrandt het afgezonderd stukje.

גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עַל־אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ. *Snoeren zult gij u maken aan de vier hoeken van uw kleed.* (כי תצא כ"ב י"ב) [Een vierhoekig kleed met צִיצִת, meerendeels bij het gebed, boven al de andere kleederen gebruikt wordende, heet: טַלִּית, en als kleedingstuk, onder de bovenkleederen: טַלִּית קָטָן of אַרְבַּע כַּנְפוֹת] M.

392. Eenen eerstgeboren zoon eener Israëlitische vrouw, moet men van den Cohen lossen: אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם. *Doch het eerstgeborene des menschen moet gij laten lossen.* [Wanneer de vader een כֹּהֵן of לֵוִי, of de moeder eene dochter van eenen כֹּהֵן of לֵוִי is, behoeft men het kind niet te lossen. (בכורות ד' א')] (קרח י"ח ט"ו) M. (1)

400. Eene nalatenschap moet onder de erfgenamen volgens de wet verdeeld worden: אִישׁ כִּי־יָמוּת וכו' *Wanneer iemand sterft, enz.* (פנחס כ"ז ה'—י"א)

405. Op Nieuwjaarsdag moet men op de (שׁוֹפָר) *bazuin* zelf blazen of hooren blazen: וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ *In de zevende maand, op den eersten der maand;* יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם. *zal het een dag van bazuingeschal voor u zijn.* (שם כ"ט א') [zie 310.]

406. Het regt omtrent het houden of vernietigen eener gedane gelofte, moet men handhaven: אִישׁ כִּי־יִדֹּר נֶדֶר וכו'. *Wanneer een man eene gelofte doet, enz.* (מטות ל' ג'—י"ו)

417. Men moet standvastig gelooven, dat de Eeuwige God, de Oorsprong en Heer van alles, en een eenig eeuwig Wezen is: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד. *Hoor, Israël! de Eeuwige, onze God, is een eenig, eeuwig Wezen!* (ואתחנן ו' ד')

418. Men moet God beminnen, Zijne werken gadeslaan, er naar streven, Zijnen wil te doen en Zijne geboden met vreugde uit te oefenen: וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ *Gij zult den Eeuwige, uwen God, beminnen, met geheel uw hart, geheel uwe ziel, en geheel uw vermogen.* (שם ה')

(1) De vader geeft den Cohen ה' סלעים, wordende zulks hier te lande gewoonlijk op *f* 7,50 berekend.

419. Men is verpligt zich in de Heilige Wet te oefenen en anderen, voornamelijk de kinderen, daarin te onderwijzen; om te weten wat men doen of laten moet: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ. *Gij zult ze uwen kinderen inscherpen.* (שם ו')

420 Des ochtends en des avonds moet men het שְׁמַע lezen: וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. *Gij zult er van spreken, als gij in uw huis zit, als gij op den weg gaat, als gij u nederlegt en als gij opstaat.* (שם)

421. en 422. Ieder manspersoon, boven de dertien jaren oud, moet de (תְּפִלִּין) *Tefilien* aan den arm en het voorhoofd plaatsen: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. *Gij zult ze tot een teeken op uwe hand binden; en zij zullen tot eenen voorhoofdsband tusschen uwe oogen zijn* [Vier (פָּרָשׁוֹת) plaatsen, uit de (תּוֹרָה) H. W. waar deze geboden in vermeld staan, zijnde: קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר (בא י"ג א'—י') וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ (עקב י"א י"ג — כ"א) וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ (ואתחנן ו' ד'—ט') שְׁמַע, (שם י"א—ט"ו) en worden op perkament geschreven; die voor den (תְּפִלִּין שֶׁל יָד) *armband* op één stukje, in een daartoe vervaardigd vierkant zwart perkamenten kastje geplaatst, en op den linker bovenarm met zwart lederen riemen bevestigd, en die voor den (תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ) *hoofdband*, op vier bijzondere stukjes, in vier, aan elkander vastzittende, kastjes geplaatst en met dergelijke riemen aan het voorhoofd vastgemaakt. Men moet dezelve, behalve op Sabbath en feestdagen, bij het ochtendgebed aan hebben (מנחות ל"ד ב')] (שם ה')

423. Aan de post van iedere deur moet men eene *Mezoeza* plaatsen: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. *En gij zult ze schrijven op de deurposten uws huizes en aan uwe poorten.* [Twee (פָּרָשׁוֹת) plaatsen uit de H. W. waarin dit gebod vermeld staat, zijnde שְׁמַע en וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ, worden op een stukje perkament geschreven en, behoorlijk verzorgd, aan de posten der deuren ter regter zijde van den inkomenden geplaatst. (מנחות ל"ד א')] (שם ט')

430. Men moet God danken met de (בִּרְכַּת הַמָּזוֹן) *dankzegging voor de spijze*, na dat men, ten minste de hoeveelheid van eenen olijf, brood gegeten heeft: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ. *Als gij nu gegeten en u verzadigd zult hebben, dan zult gij den Eeuwige uwen God loven.* [Het hier bedoelde brood, moet van tarwe, garst, spelt, haver of rogge gebakken zijn. (ירושלמי תחלת מ' חלה, ברכות מ"ד א')] (עקב ח' י') (1)

431. Den vreemdeling moet men beminnen: וַאֲהַבְתֶּם אֶת־הַגֵּר. *Ook moet gij den vreemdeling beminnen.* (שם י' י"ח)

432. Men moet God vreezen, daar Hij alles ziet en gadeslaat, en dengenen straft, die Zijnen wil tegenstreeft: אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. *Den Eeuwige uwen God zult gij vreezen.* (שם כ')

433. Men moet alle dagen God bidden: אוֹתוֹ תַּעֲבֹד *Hem zult gij dienen* (שם). Dit gebod staat ook vroeger: וַעֲבַדְתֶּם אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. *Gij zult den Eeuwige, uwen God, dienen.* (משפטים כ"ג כ"ה) en herhaald: וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ *En Hem zult gij dienen,* (ראה י"ג ה') en nog eens: וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם. *En Hem te dienen met geheel uw hart en geheel uwe ziel.* (עקב י"א י"א) (2)

234. Men moet zich bij ware geleerden in de H. W. voegen en met verstandige menschen omgaan, om van hen te leeren,

---

(1) Vóór dat men brood eet moet men zich de handen wasschen, (חולין ק"ה) vóór en na het gebruik van alle spijzen, voor alle genietingen en bijzondere gevallen heeft men toepasselijke (בְּרָכוֹת) *lofspraken*; geschiedende zulks ten gevolge van de leer der Rabbijnen; אסור להנות מן העולם הזה בלא ברכה, *Men mag van niets op deze wereld genot hebben, zonder er God voor te loven.* (ברכות ל"ה ט"ו)

(2) Men moet drie maal 's daags (zoo het mogelijk is, met eene vereeniging van ten minste tien manspersonen, die boven de dertien jaren oud zijn) God bidden, (תפלת שחרית) *het ochtendgebed*, (תפלת מנחה) *het middaggebed*, (תפלת ערבית) *het avondgebed*, op Sabbath, Nieuwemaand en andere feestdagen, na het ochtendgebed (תפלת מוסף) *het bijgevoegde gebed*, melding makende van de offers die tijdens den tempel op elk dezer dagen gebragt werden. Thans moeten de voorschriften dezer offers gelezen worden, luidens den tekst: ונשלמה פרים שפתינו. *Wij zullen de varren met de uitspraak onzer lippen vergoeden.* (הושע י"ד ג') Op den grooten Verzoendag heeft men na het middaggebed, nog (תפלת נעילה) *het slotgebed*. De Rabbijnen zeggen: גדולה תפלה מן הקרבנות *Het gebed is meer dan offers.* (ברכות ל"ב ב')

op welke wijze men zich gedrage, om den wil Gods te doen; dit is dan, als of men zich aan God hecht: ובו תִדְבָּק *Aan Hem zult gij gehecht zijn.* (שם י׳ כ׳)

435. Wanneer het vereischt wordt eene zaak met eede te staven, dan moet men bij den Eeuwige zweren: וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. *En bij Zijnen naam zult gij zweren.* (שם)

436. De afgoden, hunne tempels, en de gereedschappen van derzelver dienst moet men vernietigen: אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת־כָּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם. *Gij zult al de plaatsen, waar de heidenen hunne afgoden gediend hebben, vernielen.* (ראה י״ב ב׳)

451. Het vee, wild gedierte of gevogelte, dat men eten wil, moet naar de daarop bepaalde voorschriften, geslagt worden: וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ *Gij zult van uw rund- en kleinvee, dat de Eeuwige u gegeven heeft, zoodanig slagten, als Ik het u geboden heb.* (שם כ״א)

470. Men moet het gevogelte naar de bepaalde kenteekenen onderzoeken, of het gegeten mag worden: כָּל־צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ. *Elken reinen vogel moogt gij eten.* [zie 157] (שם י״ד י״א)

479. Men moet weldadig zijn en de armen, behoeftigen en lijdenden met welwillendheid en uit alle magt ondersteunen en helpen: כִּי־יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן וכו׳ *Mogt nogtans een behoeftige onder u zijn, enz.* כִּי־פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לוֹ. *Open uwe hand voor hem.* (שם פ״ו ז׳ ח׳) Dit gebod is herhaald: פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאָחִיךָ לַעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ בְּאַרְצֶךָ. *Open uwe hand voor uwen broeder, voor uwen arme en behoeftige, in uw land.* (י״א) Ook staat er vroeger: וְכִי־יָמוּךְ אָחִיךָ וכו׳ *Wanneer uw broeder verarmt;* וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ גֵּר וְתוֹשָׁב וָחַי עִמָּךְ. *Gij zult hem ondersteunen; dat ook de vreemdeling en inwoner bij u leve,* en וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ. *Dat uw broeder met u leve.* (בהר כ״ה ל״ה ול״ו)

488. Op de feestdagen moet men zich verheugen met vrede-

offers in den tempel te offeren: וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ. *Gij zult u verheugen op uw feest.* (ראה ט"ז י"ד) (1)

538. Wanneer men iets vindt, moet men het dadelijk aan den eigenaar terug geven: הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ. *Gij zult ze uwen broeder weder brengen.* (כי תצא כ"ב א') Dit gebod staat ook vroeger: הָשֵׁב תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. *Gij zult het hem terug brengen.* (משפטים כ"ג ד')

541. Een last, op mensch of dier zonder hulp zijnde, moet men helpen opladen: הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ. *Gij zult hem helpen oprigten.* (כי תצא כ"ב ד')

545. Wanneer men een vogelnest vindt, moet men de moeder laten wegvliegen, vóór men de jongen wegneemt: שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם. *Gij zult de moeder laten wegvliegen.* (שם ז')

546. Al de plaatsen, waar eenig gevaar kan ontstaan, moet men behoorlijk verzorgen, om alle mogelijke ongelukken voor te komen: וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ. *Gij zult eene borstwering aan uw dak maken.* (שם ח')

566. Het is een pligt, zindelijk en kuisch te zijn, daarom moet men ook eene afgezonderde geheime plaats uitkiezen, waar men zijne nooddruftige behoeften verrigt: וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. *Eene bepaalde plaats zult gij u uitkiezen buiten het leger.* (שם כ"ג י"ג) [Na eene gedane behoefte moet men zich de handen wasschen; ook als men des ochtends opstaat, moet men zich wasschen, wel afdroogen en den mond spoelen, enz. (אורח חיים סימן ד')]

574 Eene ten goede voorgenomene of beloofde zaak, moet men getrouwelijk en spoedig ten uitvoer brengen: מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיי אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ. *Wat over uwe lippen gegaan is, moet gij in acht nemen en uitoefenen gelijk gij den Eeuwige uwen God eene vrijwillige gelofte*

---

(1) De vreugde wordt thans aan den dag gelegd, door der vrouwen fraaije kleederen, den kinderen lekkernijen en vooral den armen aalmoezen te geven. Zie 433.

gedaan, namelijk met uwen mond uitgesproken hebt. (שם כ"ד)

587. Als een arme een pand heeft gegeven en dit pand volstrekt noodig heeft, moet de leener hem dit geven, zoo lang hij zulks behoeft: הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת־הָעֲבוֹט. *Gij zult hem het pand terug geven.* (שם כ"ד י"ג) (ב"מ קי"ג משנה)

588. Men moet den daglooner zijn loon, op denzelfden dag nog betalen en zulks niet tot den volgenden dag uitstellen: בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ. *Op denzelfden dag zult gij hem zijn loon geven.* [Zoo wel het loon van menschen als de huur voor een dier of wat het ook zij, moet op den vervaldag betaald worden. (ב"מ קי"א משנה)] (שם כ"ו)

611. Alle pogingen moet men doen om in de wegen Gods te wandelen; gelijk Hij barmhartig, genadig en mededoogend is, zoo moet ook de mensch barmhartig, genadig en mededoogend zijn. Dus over het algemeen, gelijk de mensch wenscht, dat God met hem handele, zoo moet hij met zijne medemenschen omgaan: וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו. *Gij zult in zijne wegen wandelen.* (כי תבא כ"ח ט') Dit gebod is ook vroeger gemeld: לָלֶכֶת בְּכָל־דְּרָכָיו. *In al Zijne wegen te wandelen.* (עקב י' י"ב)

613. Wanneer men daartoe het vermogen heeft, is men verpligt, voor zich zelven een (סֵפֶר תּוֹרָה) *wetrol* volgens de bepaalde voorschriften afteschrijven, te doen afschrijven of te koopen; zoo ook om boeken te koopen, ten einde aan minvermogenden te leenen. וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת. *Nu dan schrijft voor ulieden den volgenden zang op.* [Dat is het boek waar de zang in staat]. (וילך ל"א י"ט) M.

3. Men mag de verwrongene spier niet eten: עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה. *Daarom eten de kinderen Israëls de verwrongene spier niet.* (וישלח ל״ב ל״ג)

11. Gedurende het feest der ongezuurde brooden mag niets gedeesemds gevonden worden in de plaatsen die onder ons toezigt staan: שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם. *Zeven dagen lang zal geen zuurdeeg in uwe huizen gevonden worden.* (בא י״ב י״ט)

12. Gedurende het paaschfeest mag men niets eten waar gedeesemd onder gemengd is: כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ. *Niets wat gedeesemd is zult gij eten.* (שם כ׳)

19 Gedurende het paaschfeest mag men het gedeesemde zelf niet eten: וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ. *Ook mag het gedeesemde niet gegeten worden.* (שם י״ג ג׳)

20. Gedurende het paaschfeest mag niets gedeesemds en geen zuurdeeg in onze verblijfplaatsen gezien worden: וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלֶךָ. *Er zal bij u geen gedeesemd brood, noch zuurdeeg gezien worden binnen al uwe grenzen.* (שם ז׳)

24. Op Sabbath mag men zich niet buiten zekeren bepaalden afstand der stad begeven: אַל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. *Niemand ga van zijne plaats op den zevenden dag.* (בשלח ט״ז כ״ט)

26. Het mag bij niemand in de gedachte opkomen, dat er buiten den Eenig Eeuwigen God, eene andere godheid zoude bestaan: לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי. *Gij zult geene andere goden voor Mijn aangezigt hebben.* (יתרו כ׳ ג׳)

27. Men mag zelf niet maken en ook door geenen anderen laten maken eenige beeldtenis welke als godheid aangebeden zoude kunnen worden: לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה. *Gij zult u geen afgodsbeeld maken, noch eenige gelijkende gestalte.* (שם ד׳)

28. Men mag zich voor geenen afgod nederbuigen, al zoud

deszelfs dienst in het nederbuigen niet bestaan : לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם *Gij zult u voor hen niet nederbuigen.* (שם ה׳)

29. Men mag geenen afgod dienen op de voor denzelven gebruikelijke wijze, al zoude deze dienst op eene verachtende wijze uitgeoefend worden : וְלֹא תָעָבְדֵם. *Gij zult hen niet dienen.* (שם)

30. Men mag niet ijdelijk of te vergeefs zweren : לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. *Gij zult den naam van den Eeuwige uwen Gôd niet ijdelijk uitspreken.* (שם ז׳)

32. Op den Sabbathdag mag men geen werk verrigten, of anderen doen verrigten : לֹא תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה. *Dan zult gij geen werk verrigten.* (שם י׳) [zie 85]

34. Men mag niemand van het leven berooven : לֹא תִרְצָח. *Gij zult niet moorden.* (שם י״ג)

36. Men mag geenen mensch stelen : לֹא תִגְנֹב *Gij zult niet stelen.* (שם)

37. Men mag geene valsche getuigenis afleggen : לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. *Gij zult tegen uwen naaste niet verklaren als een valsch getuige.* (שם)

38. Wat een ander bezit mag men niet begeeren : לֹא תַחְמֹד *Gij zult niet begeeren* (שם י״ד)

39. Men mag geen geheel menschenbeeld maken : לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי. *Gij zult niets maken, om nevens Mij te stellen.* (שם כ׳)

47. Men mag geen zijner ouders slaan : וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת. *Wie zijnen vader of zijne moeder slaat, zal gedood worden.* (משפטים כ״א ט״ו)

63 en 64. Den vreemdeling mag men met geene woorden beleedigen, noch door geld verdrukken : וְגֵר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ. *Eenen vreemdeling zult gij niet beleedigen, noch hem verdrukken.* (שם כ״ב כ׳)

65. Eene weduwe of eenen wees, mag men zelfs door woorden, niet beleedigen : כָּל־אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן. *Gij zult*

geene weduwe noch wees onderdrukken. (שם כ"א)

67. Eenen arme, wien men geld geleend heeft, mag men het niet afvorderen, indien men weet dat hij niet heeft te betalen: לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה *Wees niet als wreed schuldeischer tegen hem.* (שם כ"ד)

68. Met eene zaak, die op woeker gegeven is, mag men zich niet ophouden, zelfs mag men er geen borg, noch schrijver of getuige bij zijn: לֹא־תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ. *Leg hem geene renten op.* (שם)

69, Men mag geenen regter vloeken of verachten: אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. *De goddelijke regters zult gij niet vloeken.* (שם כ"ז)

70. Men mag God niet lasteren: אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל *God zult gij niet vloeken.* (כנ"ל)

71. Geenen koning, vorst of overheidspersoon mag men vloeken: וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר. *Gij zult den vorst onder uw volk niet verwenschen.* (שם) (1)

73. Men mag geen aas eten: וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ *Vleesch van een op het veld verscheurd dier moogt gij niet eten.* [Elk dier, waarvan men vooraf weet, dat het geene twaalf maanden meer leven kan, wordt als aas beschouwd. (שם ל') [(הולין מ"ב א')

74. Wanneer partijen met elkander twist hebben, mag men de eene niet aanhooren, als de andere er niet bij tegenwoordig is: לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא. *Neem geen valsch berigt aan.* [Dit gebod bevat ook, dat men geen kwaad mag spreken, noch aanhooren (ערובין ט"ו ב') of valsche getuigenis afleggen. (שם כ"ג א') [(סנהדרין ק"ל א')

83. Van geene der twistende partijen mag men geld of eenig geschenk aannemen, om hunne zaak te beslissen, of om getuige te zijn. וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח. *Neem geene omkooping aan.* (שם ה')

(1) Integendeel men moet voor derzelver welstand bidden: הוי מתפלל בשלמה של מלכות. *Bidt voor het welzijn der regering.* (אבות ג' ב')

Dit gebod is herhaald .וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד *Gij zult geene omkooping aannemen.* (משפטים כ"ג י"ט)

86. Men mag bij geenen afgod zweren, of anderen doen zweren: וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ *Doet den naam van andere goden niet vermelden.* (משפטים כ"ג י"ג)

87. Men mag niemand verleiden, om afgoden te dienen: .לֹא יִשָּׁמַע עַל־פִּיךָ *Dezelve zal door uw toedoen niet gehoord worden.* (שם)

92. Men mag geen vleesch in melk of boter koken: לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ *Kook geen jong vee in de melk zijner moeder.* (שם י"ט)

111. Men mag niets eten of drinken, dat voor afgoden geofferd is: .וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ *Menig een zou u daarbij roepen, en gij zoudt van zijn offer eten.* (כי תשא ל"ד ט"ו)

113. Geen in melk of boter gekookt vleesch, mag men eten of genot er van hebben: .לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ *Kook geen jong vee in de melk zijner moeder.* [Drie maal staat dit verbod in de H. Wet, en geeft te kennen: dat men het niet mag koken, eten, noch genot er van hebben. (חולין קט"ו ב')] (שם כ"ו)

114. Op Sabbath mag men geen vuur ontsteken, uitdooven of aanraken, noch veroorzaken dat hetzelve aangestoken, uitgedoofd of aangeraakt worde, ook niet koken, braden, bakken, enz. .לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת *Gij zult in al uwe woningen geen vuur ontsteken op den Sabbathdag.* (ויקהל ל"ה ג')

147. Van een viervoetig beest dat men eten mag; mag men het smeer niet eten: .כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ *Geen verboden vet van eenen os, van een schaap of eene geit zult gij eten.* (צו ז' כ"ד) [Smeer van eenig wild gedierte mag men wel eten.]

148. Bloed van eenig gevogelte, tam of wild gedierte mag men niet eten: .וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה *Gij moogt geenerlei bloed eten, in al uwe woonplaatsen, noch van gevogelte, noch van vee.* (שם כ"ו)

152. Men mag in het heiligdom niet komen, en men mag zich ook met geen regtsgeding bemoeijen, wanneer men wijn of andere dronken makenden drank gedronken heeft: יַיִן וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ. *Wijn of andere dronken makenden drank zult gij niet drinken.* בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד. *Wanneer gijlieden in de tent der zamenkomst gaat,* וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. *ook om de kinderen Israëls te onderrigten.* (שמיני י׳ ט׳ י״א) [Die dronken in het Bedehuis komt, ontheiligt de godsdienst].

154. Vee dat niet herkaauwend is en tevens gespletene hoeven heeft mag men niet eten: אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִסֵי הַפַּרְסָה. *Doch de navolgende moogt gij niet eten van die welke alleen herkaauwend zijn, of die verdeelde hoeven hebben.* [Ook mag men derzelver melk niet gebruiken. (בכורות ח׳ ב׳)] (שם י״א ד׳)

156. Visch, die, in water zijnde, geene vinnen en schubben heeft, mag men niet eten: מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ. *Van derzelver vleesch zult gij niet eten en van derzelver aas eenen afschuw hebben.* (שם י״א)

157 Onrein gevogelte mag men niet eten: וְאֶת־אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ. *Van de volgende zult gij eenen afschuw hebben onder het gevogelte, zij zullen niet gegeten worden.* [Vier en twintig namen derzelve zijn opgegeven, wier vertaling twijfelachtig is, wij moeten dus hieromtrent tot de overlevering onze toevlugt nemen. Ook mag men derzelver eijeren niet eten. (הולין ס״א ב׳ ס״ד ב׳)] (שם י״ג)

162. Kruipend landgedierte mag men niet eten: וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל. *Al het kruipend gedierte hetwelk op de aarde kruipt, is een afschuw; het zal niet gegeten worden.* (שם מ״א)

163. Kruipend gedierte, hetwelk zich in de vruchten bevindt, mag men niet eten: לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם. *Geenerlei kruipend gedierte, dat op de aarde*

kruipt, zult gij eten, want zij zijn een afschuw. (שם מ"ב)

164. Kruipend watergedierte mag men niet eten: אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ. *Maakt uwe zielen niet afschuwelijk door eenig kruipend gedierte.* (שם מ"ג)

165. Kruipend gedierte, hetwelk uit eene verrotting ontstaat, mag men niet eten: וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ. *Verontreinigt uwe zielen dus niet, met eenig kruipend gedierte, dat op de aarde wriemelt.* (שם מ"ד)

213. Men mag zich tot geenen afgod wenden, noch in de gedachte, noch in het spreken, noch zelfs er naar zien: אַל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִם. *Wendt u niet tot afgoden.* (קדשים י"ט ד')

214. Zelfs voor eenen heiden, mag men geenen afgod maken: וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. *Maakt u geene goden van gegoten werk.* (שם)

224. Men mag niemand iets ontnemen, al is het slechts om denzelven te tergen, of om het daarna vier- of vijfvoudig te betalen: לֹא תִּגְנֹבוּ. *Gij zult niet stelen.* (שם י"א)

225 en 226. Men mag niemand iets afstrijden, en daarbij er op zweren: וְלֹא־תְכַחֲשׁוּ וְלֹא־תְשַׁקְּרוּ. *Gij zult niet afloochenen noch iemand beliegen.* [Wanneer men op een' voorgezegden eed Amen zegt, of dien anderszins toestemmend beantwoordt, is het even als of men dien eed zelf gedaan heeft. Ook is de eed altoos op het doel van hem die denzelven laat doen of voorzegt. (שבועות כ"ט ב' ל"ט א')] (שם)

227. Men mag niet valsch of ongevergd zweren: וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר. *Gij zult bij Mijnen naam niet valschelijk zweren,* [iets wel of niet te zullen doen of gedaan te hebben]. (שם י"ב)

228 en 229. Men mag van niemand iets, en vooral het loon eens gehuurden, in handen houden, door met slinksche wegen om te gaan of denzelven uit te stellen, ook mag men niemand iets met geweld ontnemen: לֹא־תַעֲשֹׁק אֶת־רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל *Gij zult uwen naaste niets wederregtelijk onthouden noch hem berooven.* (שם י"ג)

230. Het loon van den werkman mag men hem, zelfs niet tot den volgenden dag, onthouden: לֹא־תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר. *Gij zult het werkloon des daglooners niet bij u laten vernachten tot den morgen.* (שם) [zie 588]

231 Men mag niemand vloeken, al hoort hij het niet: לֹא־תְקַלֵּל חֵרֵשׁ. *Gij zult eenen doove niet vloeken.* [Ook mag men zich zelven niet vloeken. (שבועות ל"ה א' משנה)] (שם י"ד)

232. Men mag niemand eenen valschen raad geven: וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל. *Gij zult eenen blinde geen struikelblok voorleggen.* (שם)

236. Aan niemand mag men het kwaad overbrengen, dat een ander van hem gesproken heeft: לֹא־תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ *Gij zult niet als aanbrenger onder uw volk rondgaan.* (שם ט"ז) [Ten zij met het doel, hem voor schade te bewaren of verdere twist voor te komen].

237. Men mag zich niet onttrekken, om iemand op alle mogelijke wijze, uit een gevaar te redden לֹא תַעֲמֹד עַל־דַּם רֵעֶךָ *Gij zult niet terug blijven bij het gevaar uws naasten.* (שם)

238. Men mag niemand innerlijk haten: לֹא־תִשְׂנָא אֶת־אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ. *Gij zult uwen broeder niet haten in uw hart.* (שם י"ז)

240. Men mag niemand openlijk beschamen, ten schande of ten spot maken: הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עֲמִיתֶךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא. *Gij zult uwen evenmensch te regt wijzen, maar zijnentwege geene zonde dragen.* (שם)

241 en 242. Men mag niet wraakgierig of haatdragend zijn: לֹא תִקֹּם וְלֹא־תִטֹּר. *Gij zult u niet wreken, noch haatdragend zijn.* (שם י"ח)

246. In de drie eerste jaren na het planten eens booms mag men deszelfs vruchten niet eten: שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל. *Drie jaren zal zij u als eene voorhuid te houden zijn; zij zal niet gegeten worden.* (שם כ"ג)

248. Reeds in de jeugd moet men zich aan matigheid gewennen

dat is: men moet niet te veel eten of drinken; want onmatigheid veroorzaakt slechtheid en voert tot allerlei ondeugden, ja zelfs tot bloedvergieten: לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם. *Gij zult bij het bloed geenen maaltijd houden*, dat is, zoo eten dat het eindelijk tot bloedvergieten aanleiding kan geven. Immers ontstaan de meeste ondeugden uit onmatigheid. (שם כ"ו) (1)

249 en 250. Men mag aan geene voorbeduidingen, noch aan gunstige of ongunstige dagen of tijden, gelooven: לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ. *Gij zult aan geene voorbeduidingen of aan gunstige of ongunstige dagen gelooven.* (שם)

251. De hoeken des hoofds mag men niet rondom afscheren: לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם. *Gij zult de hoeken uws hoofds niet rondom afscheren.* (שם כ"ז) M.

252. Zelfs niet éénen der hoeken des baards mag men met een scheermes afscheren: וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ. *Noch de hoeken uws baards met den wortel afnemen.* (שם) M.

253 Men mag zich geen onuitwischbaar merkteeken in het ligchaam insnijden of inprikken: וּכְתֹבֶת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָּכֶם. *Gij zult geen merkteeken op u doen inprikken.* (שם כ"ה)

255 en 256. Men mag geene doodenbezweerders raadplegen noch zich met waarzeggerij ophouden: אַל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֹבֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים. *Gij zult u niet tot de doodenbezweerders of de waarzeggers wenden.* (שם ל"א)

258. Men mag niemand met maten, schalen of gewigten bedriegen: לֹא־תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמְּשׂוּרָה. *Gij zult geen onregt doen in het geregt, met de vlaktemaat, het gewigt of de inhoudsmaat.* (שם ל"ה)

260. Zijne ouders, mag men zelfs na hun overlijden, niet vloeken: כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ. *Elk die zijnen vader of zijne moeder*

---

(1) Men leert ook uit dit vers, dat men des morgens niets mag nuttigen, alvorens men God gebeden heeft. (ברכות י"א ב')

zal vloeken, zal gedood worden, hij heeft zijnen vader of zijne moeder gevloekt, zijne bloedschuld is op hem. [Ook mag men hen niet verachten of versmaden.] (שם כ' ט')

262. De slechte gebruiken der heidenen mag men niet navolgen: וְלֹא תֵלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם׃ *Gij zult niet naar de wetten des volks wandelen, dat Ik voor u uitdrijf.* (שם כ"ג) Dit gebod wordt herhaald: הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּנָּקֵשׁ אַחֲרֵיהֶם׃ *Wacht u; dat gij hen niet nadwaalt.* (ראה י"ב ל')

263. Een Cohen (כֹּהֵן) mag zich aan geen lijk verontreinigen, noch in een gebouw komen waar een lijk is: לְנֶפֶשׁ לֹא־יִטַּמָּא בְּעַמָּיו׃ *Hij zal zich niet verontreinigen aan een lijk onder zijn volk.* [Hiervan zijn uitgezonderd de bloedverwanten in 264 vermeld of indien er geen ander is die het lijk zoude begraven.] (אמור כ"א א') Voor elk ander is het eene verpligting de dooden te helpen begraven. (סנהדרין מ"ו ב')

295. Men mag volstrekt niets doen waardoor eene ontheiliging van God of eene schennis van Zijnen heiligen naam zoude kunnen ontstaan: וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי׃ *Gij zult Mijnen heiligen naam niet ontheiligen.* (שם כ"ב ל"ב)

298. en 301. Op den eersten en op den zevenden dag van het Paaschfeest mag men geenen arbeid verrigten: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן׃ *Op den eersten dag,* בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי׃ *Op den zevenden dag,* כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ *Geenerlei dienstwerk zult gij er op verrigten.* (שם כ"ג ז' ח') (*)

309 Op het Wekenfeest mag men geenen arbeid verrigten: בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃ *Op denzelfden dag* כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ *Geenerlei dienstwerk zult gij er op verrigten.* (שם כ"א) (*)

311. Op Nieuwjaarsdag mag men geenen arbeid verrigten בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ׃ *In de zevende maand, op den eersten der maand,* כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ *Geenerlei dienstwerk zult gij verrigten,* (שם כ"ד וכ"ה) (*)

(*) Zie aanmerkingen en noten op 297. 300. 308. 310. 318. 321.

315. Op den Verzoendag mag men geenerlei arbeid verrigten: וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפֻּרִים הוּא. *Geenerlei werk zult gij op dienzelfden dag verrigten; want het is de dag der verzoening.* (שם כ"ח)

316 Men mag op den Verzoendag noch eten noch drinken: כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ. *Daarom zal elk persoon, welke op dienzelfden dag niet zal vasten, uit zijn volk uitgeroeid worden.* (שם כ"ט)

319 en 323. Op den eersten en op den achtsten dag van het feest der inzameling, mag men geenen arbeid verrigten: בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה. *Op den vijftienden dag der zevende maand.* בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן *Op den eersten dag,* בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי *Op den achtsten dag,* כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ *Geenerlei dienstwerk zult gij er op verrigten.* (שם ל"ד ל"ה ל"ו) (*)

337. Bij in- en verkoop mag men van eens anders onkunde geen misbruik maken: וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל־תּוֹנוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו. *Wanneer gij aan uwen evenmensch iets verkoopt, of gij koopt iets uit de hand uws evenmenschen, dan moet gij de een den ander, niet benadeelen.* (בהר כ"ה י"ד)

338. Men mag niemand door woorden honen: וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת־עֲמִיתוֹ. *Niemand uwer zal zijnen naaste benadeelen.* (שם י"ז)

349. Op eenen steen met beeldschrift, mag men zich ter aanbidding, zelfs van den Eeuwige, niet nederwerpen. וְאֶבֶן מַשְׂכִּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ. *Gij zult geenen steen met beeldschrift in uw land dulden, om u ter aanbidding daarvoor neder te werpen.* (שם כ"ו א')

387. Men mag zijne zedelooze zinnelijke begeerten niet najagen: וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם. *Dat gij de verleiding uws harten en uwer oogen niet nawandelt.* (שלח לך ט"ו ל"ט)

407. Men mag eene belofte niet intrekken: לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ. *Hij zal zijn woord niet ontheiligen.* [Wanneer men op eene zaak zegt אָסוּר, of dergelijke uitdrukking, dan mag men het

---

*) Zie aanmerkingen en noten op 297. 300. 308. 310. 318. 32.

volstrekt niet doen, of gebruiken, enz. (שבועות כ׳ א׳ פי׳ רשי׳ שם) (מכות ג׳ ל׳) (ור״ן ריש נדרים)

416 Naar eens anders bezittingen, mag men zelfs geene innerlijke begeerte hebben: וְלֹא תִתְאַוֶּה. *Gij zult geenen lust hebben.* (ואתחנן ה׳ י״ח)

428 en 429 Van eenen afgod, van deszelfs versierselen, van hetgeen daartoe behoort of van deszelfs offers, mag men niets bezitten en geen genot hebben: לֹא־תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ. *Gij zult het zilver en het goud, dat er aan is, niet begeeren, om het voor u te nemen.* וְלֹא־תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל־בֵּיתֶךָ. *Gij zult geen gruwel in uw huis brengen.* (עקב ז׳ כ״ה כ״ו)

437. Geenen der aan God toegewijde namen mag men uitwisschen, geene heilige boeken of schriften veronachtzamen en ook geenerlei heiligschennis doen: וְנִתַּצְתֶּם אֶת־מִזְבְּחֹתָם וכו׳ *Gij zult hunne altaren omver werpen enz.* לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם. *Den Eeuwige, uwen God, zult gij aldus niet doen.* (ראה י״ב ג׳ ד׳)

452. Geen lid, noch vleesch [de hoeveelheid van eene olijf] van een levend dier mag men afsnijden en eten: לֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר. *Gij zult den levensgeest niet eten met het vleesch.* (שם כ״ג) Dit gebod staat reeds vroeger: אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ. *Doch vleesch, waarin het dierlijk leven, het bloed, nog is, zult gij niet eten.* (נח ט׳ ד׳)

454 en 455. Bij de heilige Wet die ons overgeleverd is, mag men niets bijvoegen, noch iets er aan verminderen: לֹא־תֹסֵף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ. *Gij zult er niets toe doen en niets daarvan afnemen,* (י״ג א׳)

457 Naar eenen verleider, die iemand van de Godsdienst of van het pad der deugd wil afleiden mag men niet luisteren, noch hem beminnen: לֹא־תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו. *Wees hem niet te wille en luister niet naar hem,* (שם ט׳)

467. Men mag zich in het ligchaam, en vooral wegens eenen

doode, geene inkrabbingen of insnijdingen maken: לֹא תִתְגֹּדְדוּ. *Gij zult u het ligchaam niet kerven.* Ook is hieronder begrepen, dat men in eene gemeente, geene tegen elkander strijdende gebruiken mag invoeren: לֹא תִתְגֹּדְדוּ *Maakt geene zamenrottingen* [(יבמות י"ג ב')] (שם י"ד א')

468. Wegens eenen doode, mag men zich geene kale plek op het hoofd maken: וְלֹא־תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת. *Maakt u geene kale plek tusschen de oogen om eenen doode.* (שם)

469. Geen heilig offer, daar eenig gebrek aan is, noch iets van de verbodene spijzen mag men nuttigen: לֹא תֹאכַל כָּל־ תּוֹעֵבָה. *Gij zult niets eten dat een gruwel is.* (שם ג')

471. Kruipend gevogelte mag men niet eten: וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ. *Alle kruipend gevogelte zal u onrein zijn; zij mogen niet gegeten worden.* (שם י"ט)

472. Gevogelte, wild of tam gedierte dat van zelf gestorven of niet behoorlijk geslagt is, mag men niet eten: לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה. *Gij moogt geenerlei aas eten.* (שם כ"א)

478. Men mag zich niet afhouden van weldaden te doen, en naar zijn vermogen den arme, hulpbehoevende of noodlijdende te geven en te ondersteunen: לֹא תְאַמֵּץ אֶת־לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־ יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן. *Gij zult uw hart niet verstokken, noch uwe hand toesluiten voor uwen behoeftigen broeder.* (שם ט"ו ז')

483 en 484. Met het eerstgeborene van rund- of kleinvee mag men niet arbeiden nog hetzelve scheren: לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ. *Gij zult niet arbeiden met het eerstgeborene van uwen os, en gij zult het eerstgeborene van uw kleinvee niet scheren.* (שם י"ט)

485. Op den 14^den^ van Nissan (ערב פסח) na twaalf uren 's middags, mag men niets gedeesemds eten: לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ. *Gij zult tijdens hetzelve (het Pesach-offer) geen gedeesemd brood eten.* (שם ט"ז ג')

496. De overleveringen der H. W. mag men niet tegenspre-

ken of de woorden veranderen; noch de beslissing der wetgeleerden in iedere bijzondere gemeente tegenwerken: לֹא תָסוּר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל. *Gij zult niet afwijken van hetgeen zij u zeggen zullen, regts nog links.* (שם י"ז י"א)

510. en 511. Men mag geene guichelarij of wigchelarij uitoefenen: לֹא־יִמָּצֵא בְךָ. *Dat onder u niemand gevonden worde,* קֹסֵם קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף. *Die guichelarij pleegt, die gunstige of ongunstige dagen uitkiest, die aan voorbeduidingen gelooft, of wigchelarij uitoefend.* [B. v. die naar het vallen van een voorwerp beslist, iets w e l of n i e t te doen.] (שם י"ח י')

512. Men mag geene dieren bezweren, opdat zij, naar zijne meening, niet schaden zouden: וְחֹבֵר חָבֶר. *Die een dierenbezweerder is.* (שם י"א)

513. 514. en 515. Men mag geen doodenbezweerder of waarzegger zijn, noch denzelven raadplegen: וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדֹרֵשׁ אֶל־הַמֵּתִים. *Die een doodenbezweerder of waarzegger is, of die dooden raadpleegt.* (שם)

522. Men mag geen kenteeken ter afbakening der eigendommen verschuiven: לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֲךָ. *Gij zult de grenzen uws naasten niet verschuiven.* [Dit verbod bevat ook, dat men niemand in den handel of anderzins mag onderkruipen. (קדושין נ"ט א')] (שם י"ט י"ד)

523. Op de getuigenis van een' enkel' mensch, al zoude het de verstandigste en de deugdzaamste zijn, mag men niemand schuldig verklaren: לֹא־יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עָוֹן וּלְכָל־חַטָּאת. *Een getuige zal niet tegen eenen mensch kunnen bestaan, voor eenige misdaad of zonde.* (שם ט"ו)

529. Men mag geenen vruchtboom uitroeijen of bederven: לֹא־תַשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת. *Gij zult haar geboomte niet bederven, door den bijl tegen hetzelve aan te drijven, want daarvan kunt gij eten; daarom moet gij hetzelve niet nederhouwen.* [Dit verbod bevat ook,

dat men geene zaak ten onnutte mag verbreken, verbranden, verscheuren of vernielen. (שם כ' י"ט) [(סנהדרין ק' ב', שבת ס"ז ב')

539. Wanneer men iets vindt, mag men het niet liggen laten, met te zeggen: ik moet het toch den eigenaar terug geven, ik zal het maar laten liggen: וכן תעשה לכל־אבדת אחיך אשר־תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם. *Zoo zult gij ook doen met al het verlorene van uwen broeder, dat van hem verloren geraakt, en door u gevonden is, gij moogt er u niet aan onttrekken.* (כי תצא כ"ב ג')

540. Wanneer menschen of dieren onder den last bezwijken, mag men zich niet onttrekken, dezelve te helpen: לא־תראה את־חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם. *Gij zult den ezel uws broeders of zijnen os niet op den weg zien nedervallen, en u aan dezelve onttrekken.* (שם ד')

542. Eene vrouw mag geene manskleederen aanhebben: לא־יהיה כלי־גבר על־אשה. *Wat een man draagt zal eene vrouw niet aanhebben.* (שם ה') V.

543. Een man mag geene vrouwenkleederen aantrekken: ולא־ילבש גבר שמלת אשה. *Een man zal het gewaad eener vrouw niet aantrekken.* (שם) M.

547. Eene plaats van gevaar mag men niet zonder behoorlijke verzorging laten: ולא־תשים דמים בביתך. *Breng geene bloedschuld op uw huis.* (שם ח')

550 Met mag een werk niet te gelijker tijd met twee verschillende diersoorten verrigten: לא־תחרש בשור־ובחמור יחדו. *Gij zult met eenen os en eenen ezel niet te gelijk ploegen* (שם י')

551. Een kleedingstuk waarin wol en linnen is, mag men niet aanhebben: לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו. *Gij zult geen weefsel dragen, waarin wol en linnen vermengd is.* (שם י"א)

571. Men mag aan zijnen broeder geene renten geven, noch van hem renten nemen: לא־תשיך לאחיך נשך כסף נשך אכל נשך כל־דבר אשר ישך. *Gij zult uwen broeder geene ren-*

ten laten nemen, renten van geld, renten van spijze, noch renten van eenige zaak, die renten geeft. (שם כ"ג כ')

583. Iets waarmede iemand zijn brood wint, mag men niet tot pand nemen: לֹא יַחֲבֹל רֵחַיִם וָרָכֶב כִּי־נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל. *Men zal den ondersten of bovensten molensteen niet tot onderpand nemen, want dit ware het leven tot onderpand nemen,* (שם כ"ד ו')

586. Men mag geen pand inhouden, wanneer het den leener tot onontbeerlijke behoefte dient: וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ. *Indien hij een arm man is, zult gij u met zijn pand niet nederleggen.* d. i. als zijn pand bij u is. [Men moet hem geven des daags, het pand dat hij bij den dag, en des nachts, hetgeen hij bij den nacht noodig heeft. (ב"מ קי"ד ב')] (שם י"ב)

596. Men mag geen beest beletten te eten van het gewas of andere eetbare zaken, waarin het werkt: לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ. *Gij zult geenen os muilbanden, als hij dorscht.* (שם כ"ה ד')
[Ook is het den mensch verboden iets te nuttigen, alvorens het vee van spijze te hebben voorzien. (גיטין ס"ב א' תשובת יעבץ ה"ד י"ז)]

602. Een gewigt of eene maat waaraan iets ontbreekt mag men niet in huis hebben, al weegt of meet men er niet mede: לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסְךָ אֶבֶן וָאָבֶן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. *Gij zult in uwen buidel geene tweederlei gewigten hebben: een groot en een klein. Gij zult in uw huis geene tweederlei inhoudsmaat hebben: eene groote en eene kleine.* (שם י"ג י"ד)

---

1. Men moet op behoorlijken tijd in den echt treden: ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ. *God zeide tot hen, weest vruchtbaar, vermenigvuldigt en vervult de aarde.* (בראשית א' כ"ה)

578. Het huwelijk moet volgens bepaalde voorschriften voltrokken worden: כי יקח איש אשה ובעלה *Wanneer een man eene vrouw neemt en huwt haar.* (כי תצא כ"ד א')

582. Het eerste jaar na het huwelijk behoort men bij zijne vrouw te verblijven en geene verre reizen te doen: כי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו. *Een jaar lang zal hij voor zijn huis vrij zijn, opdat hij zijne vrouw verheuge.* (שם ה')

579. Eene echtscheiding moet met eenen, in behoorlijken vorm en volgens de strikt bepaalde voorschriften vervaardigden, scheidbrief geschieden: וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו *Hij zal haar eenen scheidbrief schrijven, dien in hare hand geven en haar uit zijn huis wegzenden.* (שם א')

598. Men moet de vrouw zijns broeders van vaders zijde huwen, wanneer deze gestorven is, zonder nakomelingen na te laten: יבמה יבא עליה *Haar behuwd-broeder zal tot haar komen.* (שם כ"ה ה')

599. Wanneer de behuwd-broeder haar niet huwt, dan zal zij hem den schoen van den voet trekken, hetwelk in bijzijn van geleerden in de H. W. en volgens bepaalde voorschriften geschieden moet: וחלצה נעלו מעל רגלו. *Zij zal hem den schoen van zijnen voet uittrekken* [Thans is alleen dit tweede (599) in gebruik.] (שם ט')

---

46. Een man moet zijne vrouw in eere houden, en het haar aan spijze, kleeding en woning, volgens zijn vermogen: niet laten ontbreken: (משפטים כ"א י') שארה כסותה ועונתה לא יגרע.

188 tot 206. De verbodene huwelijken wegens bloedschande zijn: met 's vaders vrouw, zelfs na den dood des vaders, moeder, grootmoeder, zuster, dochter, kleindochter, vaders of moeders zuster, vaders broeders vrouw, behuwd-dochter en kleindochter, behuwd-zuster en vrouws zuster, zoo lang de eerste leeft, zelfs na eene scheiding: איש איש אל כל (אחרי מות י"ח ו' — י"ח) שאר בשרו לא תקרבו וכו'

559. Een uit zulk huwelijk verwekt kind, mag men niet huwen: (כי תצא כ"ג ג') לא יבא ממזר בקהל ה'

580. Eene vrouw, waarvan men gescheiden is, en die naderhand met eenen anderen man is gehuwd geweest, mag men niet weder terug nemen: (שם כ"ד ד') לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה.

597. Men mag geene vrouw huwen, die niet van haren behuwd-broeder (ingevolge 599) ontslagen is: (שם כ"ה ה') לא תהיה אשת המת החוצה

427. Een huwelijk met iemand, die een ander geloof belijdt, is verboden: (ואתחנן ז' ג') ולא תתחתן בם.

266. 267. 268. Een Cohen mag geene ontuchtige of ongewijde vrouw huwen, ook geene vrouw die van haren man gescheiden, of die van haren behuwd-broeder (ingevolge 599) ontslagen is: אשה זונה וחללה לא (אמור כ"א ז') יקחו ואשה גרושה מאשה לא יקחו

569. Men mag geene vrouw zonder echtverbindtenis bijwonen: לא תהיה (כי תצא כ"ג י"ח) קדשה מבנות ישראל.

207. Men mag geene vrouw in hare onreinheid bijwonen, noch aanroeren: (אחרי מות י"ח י"ט) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב [Zij blijft onrein tot dat zij zich gebaden heeft, zie 175.]

35 Men mag niet echtbreken (יתרו כ' י"ג) לא תנאף dit staat herhaald: (קדשים כ' י"ב) en (אחרי מות י"ח כ')

209. 210. 211. Men mag met een' manspersoon geene vrouwelijke gemeenschap houden of met een beest ontucht bedrijven: ואת זכר וכו' (אחרי מות י"ח כ"ב כ"ג)

214. Men mag geene verschillende diersoorten doen paren, ook geene verschillende boomsoorten op elkander inenten: בהמתך לא תרביע (קדשים י"ט י"ט) כלאים שדך לא תזרע כלאים

291. Geen schepsel mag men ontmannen: (אמור כ"ב כ"ד) ובארצכם לא תעשו

1729/2